

HABOS LÁSZLÓ

**ACÉLAJTÓK MÖGÖTT
(BÖRTÖNMEMOÁR - RÉSZLET)**

*"Van, ki üvölt és nem hallja,
mit mond, mit mond a lélek hangja. "
(Részlet a Karthágó:
Lázban égő nemzedék című dalából)*

A lélek hangja

Néhány hosszúra nőtt hajú, bőnadragos srác között, hanyagul összeállt sorban ácsorogtam a kultúrház nagytermében. Szombat délután dübörögve szólt itt a rock. A "példakép nélküli, lázban égő nemzedék" néhány száz tagja fejét rázva üvöltözte a meg nem értett dalszöveget a zene ritmusára. Most a kissé rozoga íróasztal mögött két katonatiszt foglalt helyet. Az egyikük a sorból kilépő fiúk kezébe adott egy kisméretű kekiszínű könyvet. A másik, aki néhány perccel korábban még az alkalmi pódiumon állva beszélt a hazáról, a hazafiságról, a hont védő katonák szerepéről, csendben figyelte a ceremóniát. Olyan volt, mint a diplomaosztás, csak nem volt közönség, se taps, se dicsőségérzés. Hátam mögött az ajtónál néhányan beszélgettek. Megegyeztek, hogy miután végeznek, a közeli közértben vesznek egy üveg bort, amit majd cigizés közben elfogyasztanak a szemközti parkban. Egy magas fiú, aki örömmel csatlakozott volna a társasághoz, elém tolakodott. Megrántottam a vállam. Nem bántam, ráértem, mivel nem kellett visszamennem az iskolába. Kisvártatva a "colos" lépett az íróasztal elé s az átvett könyvet hanyagul a farzsebébe tette, majd gyors léptekkel kisietett a teremből. A tiszt közömbös, kissé unott arckifejezés mellett helyezte kezembe a katonakönyvet. Kilépve a napfényre, az ifjúságot formálni igyekvő hatalom vasba öntött vezéralakját pillantottam meg. A távoli jövőt szemlélő meredt szemekkel nézett le rám beton talapatáról, örökös mozdulatlanságra ítélve. Átsétáltam a parkon, s szemem sarkából figyeltem vagánynak látszani akaró sorstársaimat. Kézről-kézre járt az olcsó almaboros üveg egy általános felkiáltással: "Igyál b.meg! Besoroztak., húzd meg öreg, katona leszel b.meg!." A buszmegálló felé bandukolván belelapoztam a könyvbe. A tény, hogy az enyém - mivel a nevemre van kiállítva -, nem lelkesített különösebben. Elhelyeztem farmernadrágom hátsó zsebébe. Az autóbusz ülésére huppantam, kényelmetlenül nyomta hátsómat, ezért elővettem. Nem volt nálam táskám, nem tudtam eltenni, így fellapoztam, és bele-beleolvastam az ott talált szövegbe. Hazaérve az asztalomra dobtam és elgondolkodtam: Felléptem felnőtté válásom egy újabb lépcsőfokára. A tiszt szónoklata jutott eszembe. Milyen

lelkesen beszélt a katonaságról, a megtiszteltetésről, ami majd minket fog érni, hogy szolgálhatjuk a szocialista népköztársaságot! Persze arról nem tett említést, hogy majd almát, vagy barackot kell rekeszekbe tenni valamelyik él-szövetkezet gyümölcsösében. Elraktam a kekiszínű könyvet a fiókomba az útlevelem mellé. Nem fért a farzsebébe, ott ugyanis a személyi igazolványom és a sportkönyvem lapult.

Délután edzésre igyekeztem kerékpárom nyergébe pattanva. A szomszéd község piros-fehér sport egyesületének ifjúsági labdarúgó csapatában játszottam. A tréningezések alatt kemény munkára fogtam izmaimat, és jóleső fáradtsággal hajtottam hazafelé a pedált kétkerekű társamon. Örömmel vettem részt az edzéseken. Fontosnak tartottam a felkészülést, az együttlételem csapatársaimmal. Úgy gondoltam, az egyéni ügyesség mellett a "sikerhez" fontos az egymásra figyelés, az egymásért küzdés, a jó csapatlételem megteremtése. A középpályás poszton próbálok csapatom hasznára lenni a bajnoki mérkőzések alatt.

Hasonló fiatalos lendülettel igyekszem tanulni a közösségben is. Az ÉR nevű Bokor közösségben, ahol hatan voltunk együtt-egymásért. Ignác, a közösségvezető - akkor négy gyermekes családapa és a középiskolás ifjak, Péter és János unokatestvérem, Gábor és Tamás öcsém, valamint jómagam. Együttléteink alkalmával az Evangéliumok analízálása mellett Bulányi atya Merre menjek? című hittankönyvét tanulmányoztuk. Próbáltuk megrajzolni a jézusi útonjárásunk megeléendő feladatait. Elfogadtam, hogy a kereszténység többet kell, hogy jelentsen számomra, mint a vasárnapi templomba járást. Olyan értékeket fedeztem fel az együttléteink alatt, mely meghatározta életcélomat. Azt az úton járást választottam, melyre a Mester hív minden nap.

Örömmel töltött el a tudat, hogy néhány tíz, vagy egy-két száz kilométerre tizenéves fiatalok tucatjai fogadták el a meghívást és családi házak szobáiban, vagy falusi plébániák termeiben ülték körül esténként az asztalt, melyen a gyertya lángja közösségé olvasztotta az egymásra figyelő lelkeket.

A leírt mondat végére egy nagy felkiáltó jelet tettem. Feltekinttem, s szemeim megpihentek az oltáron. Kettő, spárgával összekötözött faág volt a kereszt, melyet egymásra helyezett nagyobb kövek tartottak egyenesen. A köveken mohák és mezei virágokból készített csokor. Olyan természetes egyszerűségű és mégis csodálatos dísz a Bakony erdővel borított domboldalának e tisztásán. Az oltár mellett állt a paptestvér és laza eleganciával beszélt. Szavai régi és új üzeneteket közvetítettek e jó felszáznyi fiatalnak, akik körülöttem ücsörögtek a gyepen. Bizony régi volt a

bibliai szöveg, mely egykor Jézus szájából hangzott el, de mégis új, valahogy mindig új az üzenet, mely eljutott ilyenkor a fülembe, szívembe. Egy rövid csend végen megpendült a húr a gitáron, majd felzengett egy dal, a "Boldog mosoly az arcomon." kezdetű ének. S bizony vidám mosoly ült e tizenéves- huszonéves fiatalok arcán. Felejthetetlen élményeket nyújtott évről-évre a Bokor-tábor sokak által Béci-tábomak nevezett egyhetes együttlét. A nagybetűs élet kapujában álló fiatalok számára adott igazi feltöltődésre és vidám kikapcsolódásra alkalmat. E generációt foglalkoztató kérdésekre igyekeztek kielégítő választ adni a felkészült előadók. Az éjszakába nyúló beszélgetések alkalmával komoly barátságok, életre szóló szerelmek jöttek létre.

Már régen leszállt az éj, de mi, az "indiánok" - akiknek sátrai egy kissé távolabb lettek felállítva a tábortól - nem aludtunk. Tanci, a törzsfőnök tartott eligazítást. Éjfél után ütött az óra, amikor elindulunk. Kúszva közelítettük meg a kiszemelt sátrakat. Óvatosan meglazítottunk a tartózsínórokat, s az ügyesebbek néhány gumimatracba zárt levegőt is szabadjára engedtek. Miután mindnyájan visszatértünk a megbeszélthelyre, faágak zörgetésével követtük Tancit, aki egy pvc-cső segítségével az igazihoz megközelítőleg hasonló rőfögést produkálva "átcsörtettünk" a táboron, magunk mögött hagyva félig összerogyott sátrakat. A "félelmes" éjszaka utáni ébredést követő mosakodás, torna, zsoltármagyarázat és reggelizés közben álmélkodva hallgattunk a tábort ért "vaddisznótámadásról".

Vidáman kezdődött így a remetenap, mely számomra a hét csúcspontját jelentette évről évre. A tarisznyámba két egymásra borított vajás kenyér, egy kulacs víz mellé csupán a Szentírásom és a jegyzetfüzetem került. Nyolc-tíz fős csoportokban indultunk el különböző égtájak irányában az erdő sűrűjébe. Egy-egy alkalmasnak vélt helyen, a sor végén haladó "tanyát" vert magának. Így egy méretes odvas fa tövében megfelelő helyre lelt Szevi, majd egy kőhajtásnyira Cs. Tamás. A következő "állomáson" megálltam, Totya és Csibe tovább haladtak. A magas fák tövében kiürítettem tarisznyámat és lehevertem, fejem alá téve tenyereimet. A lassan mozgó falevelek között rám mosolygott a napsugár. Néhány perc mozdulatlanság után úgy véltem, egybeolvadtam a csodálatos természettel. Örömmel adtam hálát Mennyei Atyámnak, hogy részese lehetek e teremtett világnak. Elmélkedtem létem értelméről, célok és feladatok rajzolódta ki előttem. Később a jegyzetfüzetem lapozgatása közben többször visszaolvastam a nagy felkiáltójel előtti mondatot. "Kereszténynek lenni egyenes: adni, szolgálni, és szelídnek lenni!" Sok szó esett az előadásokon az adásról, az éhezők támogatásáról, a különböző önzetlen segítségnyújtásokról. A kicsinységről, az alázatról. A szelídségről, az erő nem alkalmazásról a hétköznapi életünkben. Mindegyikre

igent mondtam, és megélt eseményeket is csatoltam gondolatban melléjük. Akaratlanul leírtam a "katonaság" szót egy nagy kérdőjellel és később az egészet többször áthúztam. A tavalyi remetenapom alkalmával is - akkor egy sziklamélyedésben ücsörögve - nemmel válaszoltam erre, a magam számára feltett kérdésre. Úgy éreztem, nem tehetek mást, ha a kereszténységre igent mondok, akkor az erőszakra - a katonai szolgálat teljesítésére - nemet kell mondanom! Nem akarok ellenkezni a lelkiismeretemmel, a lélek szól nekem, bennem, tisztán: igeneket és nemeket.

A zárónapi tábortűznél számtalan vidám jelenetet adtak elő fiatal testvéreink. Petya és Potyka a táborban történeteket jelenítették meg kellő mennyiségű humorral. Néhányan az emberi gyengeségeink elé tartottak görbe tükröt. Nagyokat nevetgéltek mellettem a lányok: Livia, Anikó és a többiek. Lici és Csibi mellett ott tapsolt az elégedettség érzésével Béci testvérünk, a táborvezető, aki ismét kedvesen szolgált fiatal testvéreit.

A következő nyári táborozás is hasonló élményekkel telt, csupán egy "hiányossággal". Béci testvérünk nem lehetett köztünk, mivel hallgatott a benne levő lélek hangjára. Az egyetemi tanulmányai befejezése után megkapott behívóparancsnak nem tett eleget, ezért a baracskai fogházban volt kénytelen tölteni a nyarat.

Az ország különböző településeiről ideráncigált ifjakkal lépkedtem egy katonatiszt mögött a Petőfi laktanya udvarán. Egy nagy terembe értünk, majd a tiszt utasítására elhelyezkedtünk. A várakozás alatt a közeli ágyszomszédok bemutatkoztak egymásnak nevük és lakóhelyük ismertetésével. Teltek a percek és egy idő után nyomasztóvá erősödött a várakozás. Mindenki tudta, hogy sorozásra jött, mivel erről kapott értesítést. De, hogy voltaképpen miről is lesz szó, azt igazán egyikünk sem tudta. Hosszúra nyúló várakozás végén újra megjelent a tiszt és felvilágosított itt létünk céljáról. Gyors névsorolvasás és valamiféle szűrés után - ugyanis a gyermekekkel rendelkező és családfenntartó, illetve a Metrónál dolgozó sorstársaink eltávolítása után - megtudtuk, hogy tisztálkodáson és alváson kívül nincs más teendőnk a mai napon. Másnap viszont számos vizsgálat és különböző feladatmegoldások várnak ránk. Kilenc órakor élénk beszélgetésünket - mint a moziból ismert fdmszakadás - a "Jó éjszakát, elvtársak!" beszólás szakította meg, és az egyidejű villanyoltás jelezte, hogy nem holmi KISZ táborban vagyunk. Másnap a "Jó reggelt, elvtársak, ébresztő!" - tényleg felugrasztott mindannyiunkat a vaságyból. A tiszt arcán élesen kirajzolódott a ki nem mondott gondolata: "még civilek, de majd.". Fürge mosdás, gyors reggelizés, majd egy dossziéval a kézben sorban állás a különböző vizsgálatok helyszínéül szolgáló termék előtt. Kora délutánig szimulációs gépeken, tesztlapokon próbáltuk

bizonyítani rátermettségünket, majd alapos orvosi vizsgálaton estünk át testet és elmét vizsgáló orvosok közreműködésével. Kissé sértőnek tűntek magánéletembe történő betekintési kísérleteik. Életcéljaim, jövőterveim, szexuális kapcsolataim után kíváncsiskodtak. Ameddig ebédünket elfogyasztottuk, kiértékeltek teljesítményeinket. Az egyéni elbeszélgetés alkalmával elégedettségének adott hangot egy magasabb rangú tiszt. Határozott kijelentéssel közölte, hogy hamarosan sort kerítenek sorkatonai behívásomra, és Szombathelyen híradósként igyekeznek majd kiképezni. A búcsúzás pillanatában mosoly jelent meg a tiszt arcán. Nem tudtam viszonzni mosolyát, se "viszontlátási" köszönését, így csupán egy "Jó napot"-tal búcsúztam e számomra idegen világtól. Vigan szólt a gitár, s a lányok szépen énekelték a kedves gyermekdalokat a gyermekotthon előterében kialakított alkalmi színpadon. Együtt járt mosolyfakasztó táncát a medve, a róka és a gyáva nyuszi egy általunk kitalált mesedarabban. Az otthon kicsiny lakóinak (mozgáskorlátozott és halmozottan sérült gyermekek) határtalan öröme. A műsor végi karneváli kavalkádban azon vettem észre magam, hogy egy piciny lányka kéredezkedett az ölemben. Mosolygós, gyönyörű szemébe nézetem, s ő izgatottan a fülemben súgta: "Tudod, róka, a Brigi szerelmes beléd és én is". Rámosolyogtam ez "Isten mására" és összeszorult a szívem, miközben megigazítottam a combomról lecsúszni készülő járógépet vékonyka, törekeny lábacskaiban.

Miután a ravaszdi rókából újra hétköznapi ember lettem és társaim is átöltöztek, azon tűnődünk, miként tehetnénk még teljesebbé ezt a szép délutánt. A kellemes fáradtság érzése volt bennünk, és ekkor valaki megjegyezte, hogy a közelben lesz egy közösségi szentmise az egyik testvér lakásán.

Nagyon jó kis társaság volt ez, az általunk csak színjátzó körnek nevezett csapat. Egyetemista, főiskolás fiatalok, és munkás lányok, fiúk barátkoztunk a hétvégi "próbák" alkalmával. Próbáltunk az előadásra és próbáltunk megismerkedni egymással. Az együttléteink alkalmával sokáig beszélgettünk zenehallgatás közben "a világ dolgairól" és a mindennapos problémákról, elképzeléseinkről a jövőnköt illetően. Felvetődött több alkalommal is a katonai szolgálat teljesíthetőségének kérdése. Az érvek és ellenérvek, az igenek és a nemek néha kiélezett harcát hozta e kérdés megbeszélése. Színes társaság voltunk mindenféle szempontból. Igazán az adni akarás kötött össze bennünket és az egymás tisztelete, korlátok nélküli elfogadása.

Örömmel csatlakoztam a misére indulók közé. Hallottam, hogy vannak ilyen lakáson történő közösségi szentmisék, de még eddig nem voltam résztvevője az

ilyen eseményeknek. Amíg gyülekeztek a testvérbarátok, beszélgetések foszlányai jutottak el fülemig. Amennyire sikerült összeraknom a különböző félmondatokat, megértettem, hogy a házigazda hölgy félje Baracsán van. A szentmise nagy élmény volt. Az, hogy a szentbeszédnek értelmük van, hogy érdemes odafigyelve hallgatni, ez már természetes volt számomra a közösségi alkalmakkor. Az, hogy a jelenlevők részesei a "vacsorának", hogy egyszerűen egy-egy imában elmondják gondolataikat sorban, kivétel nélkül, ez új és ugyanakkor örömteli tapasztalást hozott. A szentmise végén Mária beszámolt néhány szóban a baracscai fiúk életéről. Valamiért nem tűnt idegennek, amit hallottam. A tudat, hogy majd én is ott leszek, az már régen kialakult bennem, de most kézzelfoghatóvá vált számomra. Valahogy vágytam e fiúk közé, érezve, hogy ott a helyem.

A Bokor nagyközösségi találkozóin megtapasztaltam, hogy a jézusi úton járás több mint egyszerű másság. A másként gondolkodás másként élést is jelent. Kiállást, a hatalom által megkívánt magatartásformákkal való szembefordulást és az ezzel járó retorziók vállalását, azaz a bizonyos kereszt felvételét. Láttam testvérbarátaimat, akik kortól és nemtől függetlenül építették az "országot" a maguk módján, a maguk területén. A gyárban a munkás, a vállalatnál a mérnök, a kórházban az orvos és a betegápoló, az iskolában a tanár és a diák, a nyájában a lekipásztor.

Kijártam már az iskolákat, de várt rám még egy házi feladat. Igaz a mondás, hogy néha az egyszerű feladatok a legnehezebbek. Igyekeztem felkészülni az előttem álló elkerülhetetlen feladat megoldására. A rácsokon túli világ ismeretlen volt, felfoghatatlan. Nem tudtam belegondolni abba sem, hogy mit jelent majd szabadság- vesztetten élni. Úgy gondoltam, ha erős lélekkel, hittel követem a Mestert, nem kell aggódnom. Az "írás" olvasása mellett néhány igazán jó írás tanulmányozásával készültem erőt meríteni. Miután kezembe került a parancs a teljesítésére vonatkozó időponttal, már csak egy feladat: a "házi" állt előttem. A nagy kérdés az volt, hogy hogyan mondjam el döntésemet szüleimnek? Nehéz feladatnak tűnt, s valahogy nem igyekeztem elébe menni a dolgoknak. Fogytak a napok, s már szinte nem volt idő tovább halogatni. Erőt vettem magamon s egy nagy levegővétellel odaléptem szüleim elé, hogy úgymond "jöjjön, aminek jönnie kell." "Kitört a balhél!" - öcsémek fogalmaztak így. Valóban nehéz helyzet keletkezett, mindenki szeretett mindenkit, és mindenki féltett mindenkit. Felvettük saját páncéljainkat és a "csata" folyamán hiába szárnyaltak az érvek és ellenérvek sorban, a páncélokról lehullva széttaposódtak a porban. Nem maradt más, csak sírás, düh, értetlenség,

elkeseredettség, féltés, aggodalom az egyik, míg szomorúság, hit, remény, és szeretet a másik oldalon.

SZALAY ERZSÉBET

INTERJÚ DR. MERZA JÓZSEFFEL

A magyar abolicionista mozgalom egyik alapító tagja a halálbüntetésben megnyilvánuló erőszak igazságtalanságából kiindulva a komolyan vett keresztény életelvek mindenfajta erőszakkal szemben álló természetéről beszél.

A hagyományos „harcos” baloldal a pacifizmustól, az erőszakelv elutasításától, mint túlságosan absztrakt humanizmustól határolta el magát. Képviselőit naiv-erőtlen álmodozóknak minősítette, sőt el is ítélte az osztályharc szempontjából ártalmas, „kapituláns” törekvéseikért. Az osztályharc erőszakos formái által létrehozott terrorhatalmak negatív történelmi mérlege azonban ma ezen álláspont felülvizsgálatára készített, s annak végiggondolására: hogyan lehet a keresztény, polgári és egyéb humanizmusmodellek igazságait úgy felhasználni, hogy azok hatékonyak lehessenek a baloldal alapvető céljainak megfelelően a társadalmi igazságtalanságot konzerváló hatalmi erőszak ellenében is. Az erőszakellenesség egy erőszakra épült korszak után erős gondolat, különösen az értelmiség körében, amely az ehhez felhasználható szemléleti alapokat a legkülönbözőbb forrásokból meríti. A baloldal új arculatának kialakításához érdemes közelebbről is szemügyre venni az erőszakmentesség, a humanizmus különböző logikáit: a komolyan vett keresztény szellem, az új élményként felfedezett keleti filozófiák, az ökológiai mozgalmak, az abolicionisták és mások gondolkodásmódját, érvrendszerét.

Az egyéni változatok nyilván az adott egyén szellemi élet-útjából is következnek: nem ritkán harcos álláspontokról jut el valaki a krisztusi megbékélés-tanokig, mást éppen az egyházak álszentsége vagy lelki erőszaka keltette csalódás irányít egzotikus vallások vagy valamely egyszemélyes humanizmus-eszmény „felfedezése” felé.

Az erőszakmentesség (önmagukat nem baloldaliként meghatározó) néhány képviselőjének gondolatait, úgy véltük, azért is érdemes megismertetni olvasóinkkal, hogy – az elhatárolások helyett a közös nevezőre figyelve – a baloldali szemlélet ez úton is gyarapíthassa eszköztárát.

*

Az alábbi szöveg a dr. Merza Józseffel, a Halálbüntetést Ellenzők Ligájának alapító tagjával s egyben a Bokor Katolikus Bázisközösség tagjával folytatott beszélgetés tömörítettéje.

A Halálbüntetést Ellenzők Ligájának létrejöttét vezető jogászok kezdeményezték, talán azzal is összefüggésben, hogy fel kell zárkóznunk a Közös Európai Házhoz. Európa legtöbb országában eltörölték a halálbüntetést, Csehszlovákiában éppen most. Az Állam- és Jogtudományi Karon 20 ember gyűlt össze a megalakulásra, jogászok, oktatók, közéleti személyiségek. Én úgy kerültem ebbe az alakuló ligába, hogy megkérdezték – mivel a Bokor nevű katolikus bázisközösséghez tartozom -, hogy a közösség hajlandó lenne-e támogatni ezt a kezdeményezést? Ha valamit, akkor ezt támogatjuk, hiszen a miénk az erőszakmentességet minden tekintetben markánsan képviselő közösség. Ma a Liga körülbelül 600 tagjának legalább 3/4 része a Bokorból van.

A Liga megalakult, bejegyeztette magát, ezt a *Magyar Nemzet*ben hirdetésben tettük közzé, közölve, hogy várjuk azok jelentkezését, akik a halálbüntetés eltörlését támogatják. Tanárok, lelkészek, pszichiáterek, ügyvédek, háztartásbeliek jelentkeztek, a legkülönbözőbb foglalkozású és mentalitású emberek. Egyértelmű volt, hogy úgy kell megfogalmaznunk célkitűzéseinket, hogy azokat nyugodtan vállalhassa mindenki, meghagyva minden résztvevőnek, hogy a halálbüntetés eltörlése mellett a lelkiismerete szerint legjobbnak tartott módon, a számára legmegfelelőbb érvrendszerrel agitáljon.

A jogászok nyilvánvalóan azzal érvelnek, hogy a halálbüntetés értelmetlen, mert nem valósítja meg azt a célt, amit szolgál, hogy elrettentse az embereket további bűnök elkövetésétől; jogilag különben sem tiszta, hogy egyáltalán van-e joga az embernek bármilyen címen elvenni más ember életét. A jogászok és a pszichológusok is elmondják, hogy a halálbüntetés megléte vagy eltörlése nem befolyásolja lényegesen a bűnözési statisztikát: ahol eltörlik a halálbüntetést, nem kezd el mindenki gyilkolni a másikat; aki embertől, annak számára az erre készítő motívumok fontosabbak, mint az, hogy ezért őt felakasztják-e vagy sem.

A mi közösségünk, lévén egy keresztény közösség, örül annak, hogy a jogászok, pszichológusok, szociológusok megállapítják ezeket a tényeket, mert ez csak segít, de a mi esetünkben a vallási indíttatás eleve a halálbüntetés ellenzéséhez vezet. Lehet hivatkozni a „Ne ölj!” parancsra, én jobban szeretek a Hegyi Beszédre hivatkozni, amely a megbocsátás, a türelem, az erőszakmentesség és más eszmények foglalata. Mi úgy